

СТАНОВИЩЕ

от проф.д-р Мария Кирилова Баева, СУ "Св. Кл. Охридски", ФНПП

за дисертационен труд на тема

Транскултурни аспекти на приобщаващите политики и приобщаващите практики в образованието на ромите
разработен от **Илия Бело**

за присъждане на образователната и научна степен "доктор"

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика)

Данни за дисертанта. Илия Бело се очертава като специалист с активна педагогическа и организационна дейност. Отличава се със съчетаването на практическа опитност и научно-теоретично осмисляне на проблемите на педагогиката, в частност – нагласите и приобщаващите аспекти в тази област.

Данни за докторантурата. Илия Бело е редовен докторант към катедра "Предучилищна и медийна педагогика" във ФНПП при СУ "Св. Кл. Охридски". Положил е необходимите изпити. В катедрата е направено предварително обсъждане на дисертацията. Няма допуснати нарушения по процедурата.

Данни за дисертацията и автореферата. Дисертационният труд, както и авторефератът на Илия Бело съответстват на изискванията от Закона за развитието на академичния състав в Р България и Правилника и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности при СУ "Св. Кл. Охридски".

Актуалност на разработвания проблем. Рецензираната дисертация е посветена на важен социално-педагогически проблем - **приобщаващо образование – сравнителен анализ Р.Албания и Р.България – транскултурни аспекти на приобщаващите политики и приобщаващите практики в образованието на ромите.** В него докторантът се фокусира върху социалната рефлексия на общество, на учители, на родители и възможностите за формиране основите на социо-етична култура чрез реализиране на адекватен на съвременните реалности модел на приобщаващо образование.

- Трудът е с подчертано теоретико-аналитичен и практико-приложен характер.
- Дисертантът съчетава теоретичния анализ с експерименталното проучване.
- Организацията и етапите на научно-изследователската работа отговарят на изискванията за такъв вид изследване.
- Езикът и стилът на представяне на тезите и понятията е ясен и точен.
- Подготовката на докторанта и опитът му в системата на образователната работа се е отразил положително в адекватното разработване на собствена научно-проучвателна концепция и постановка на проблема.
- Авторефератът обективно отразява съдържанието на дисертационния труд и е изготвен структурно в съответствие с изискванията.

Формални и съдържателни параметри на дисертационния труд. Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита от катедра "Предучилищна и медийна педагогика" във ФНПП при СУ "Св. Кл. Охридски". Той е с обем 220 страници, които са текст-изложение и приложения. Структурата му включва увод, две глави, изводи и препоръки към практиката, приноси моменти на дисертационния труд и заключение. Библиографията включва 206 заглавия, от които 137 източници на кирилица и 69 на латиница. Включени са 3 приложения – описание на диагностични процедури в контролните и експериментални извадки, анкетна

карта за установяване на съпричастност на специалисти към процесите на интегриране и включване, въпросници за проучването на агресия, мотивация, нагласи и компетентности на специалисти за работа във включваща среда, въпросник за проучване сред родители на отношението и очакванията към процесите на интегриране и приобщаване. В дисертационния труд са включени общо 135 таблици и 3 графики.

Голяма част от източниците са от последните десет години и отразяват значими публикации за научната област.

Постановката на дисертационното изследване удовлетворява изискванията за защита на дисертационен труд в професионално направление 1.2.Педагогика.

В увода на дисертационния труд е обоснована актуалността на проблема. Дисертацията е разделена на две глави. В първата е представена постановка на проблема на базата на литературен обзор и проучване на добри практики и опит по изследваната тема, разбор на основните понятия и термини и предпоставките за изграждане на модела на изследване. Във втората глава са описани теоретико-експерименталните и организационни параметри и е направен анализа на резултатите от изследването. В заключението са формулирани изводи и препоръки.

Извършен е обширен теоретичен анализ на ромската култура в исторически план, като са изведени психолингвистични и транскултурни аспекти при обучението на ученици-билингви. Разгледани са в сравнителен план демографски, културни, политически и нормативни аспекти на ромската общност в Р.България и Р.Албания, като е включена и семиотична гледна точка при тяхното анализиране.

Изследването е актуално и значимо, имайки предвид необходимостта от осигуряване на достъп до качествено образование на ромските общности в Р.България и Р.Албания и преодоляване на ранното отпадане на децата от училище. Илия Бело извършва задълбочен анализ на актуалното състояние на образователната система на Република България в контекста на законодателната уредба и ценностите на Европейския съюз (ЕС), в резултат на който са изведени значими задачи и препоръки за преодоляване на проблемите в предучилищното и училищното образование.

Критично са интерпретирани концепции за приобщаващо образование в контекста на транскултурните аспекти на ромското включване.

Илия Бело се фокусира върху аналитичните преобразувания на изнесените данни в два основни параграфа. Полученият емпиричен материал се анализира и интерпретира на основата на два подхода: анализ на данните в количествени съотношения, представени в таблици и диаграми и качествен анализ чрез обобщения.

В заключение са представени аналитични изводи по отношение на теоретичното и експерименталното изследване. Разработката следва традициите и специфичните реалности в образователната система на Р.България и Р.Албания и анализира и предлага подходящи, достъпни и съобразени с тази действителност алтернативи, готови да откликнат на индивидуалните нужди на децата.

По принцип съм съгласна с изведените съждения. Смятам, че на места се нуждаят от известно прецизиране, но това не влияе на цялостната оценка за дисертацията и не омаловажават значимите постижения на труда, които е желателно да бъдат споделени с широка аудитория, тъй като авторът е успял да разчупи дългогодишни педагогически правила при изследване на този проблем и да създаде реална представа за творчески, субектно-ориентирани решения, свързани с образователното приобщаване. От направените разностранни проучвания биха могли да се синтезират и допълнителни анализи, констатации, изводи, полезни както в теоретичен, така и в практически план.

Публикации и участия в научни форуми. Публикациите на Илия Бело съответстват на количественото изискване от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“. Те отразяват съществени страни от съдържанието на дисертацията и съдействат за популяризиране на резултатите от изследването.

Заклучение. Дисертационният труд *„Транскултурни аспекти на приобщаващите политики и приобщаващите практики в образованието на ромите ”* представлява научно изследване с качества, отговарящи на изискванията, предявени в Закона за развитие на академичния състав в Р България, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ “Св. Кл. Охридски”.

Въз основа на доказаните приноси, давам своята положителна оценка за дисертационния труд, автореферата, значимите за теорията и практиката резултати по отношение на *транскултурни проучвания и анализи на приобщаващите политики и приобщаващите практики в образованието на ромите.*

Предлагам на членовете на научното жури да се присъди образователната и научната степен „доктор“ на Илия Бело в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика).

21.09.2018 г.

гр. София

.....

Проф. д-р Мария Баева